

Co się zmieni w zakresie handlu przygranicznego po integracji z UE?

★ *Dlaczego handel przygraniczny rozwijał się tak dynamicznie w Polsce w latach dziewięćdziesiątych?*

Handel przygraniczny rozwija się w dużej mierze dzięki różnicom w poziomie i strukturze cen towarów, które występują między krajami sąsiadującymi. Wynikają one głównie ze zróżnicowania kosztów produkcji towarów w różnych krajach. Jednak w dłuższym okresie nie tylko cena wyznacza poziom zainteresowania klientów danym towarem, lecz także stopień jego użyteczności, jakości, przywiązania do danej sprawdzonej marki czy kraju pochodzenia towaru. Dlatego takie produkty jak japoński sprzęt elektroniczny firmy SONY, niemieckie samochody firmy AUDI, BMW, Mercedes cieszą się niesłabnącym uznaniem klientów, mimo że na rynku pojawia się coraz więcej towarów o podobnym standardzie.

Dotychczas głównym czynnikiem rozwoju polskiego handlu przygranicznego był niższy poziom cen polskich towarów z porównywalnymi towarami oferowanymi np. przez sprzedawców z Niemiec. Aby jednak handel ten mógł się rozwijać w przyszłości, potrzebne jest nieustanne uatrakcyjnianie rodzimej oferty rynkowej, tak by była ona konkurencyjna w stosunku do analogicznych towarów z sąsiadujących krajów. Tym bardziej, że różnice cenowe, zwłaszcza między Niemcami, Czechami, Słowacją i Polską, stopniowo się zacierają. Podnoszenie jakości polskich towarów i budowa trwałego uznania dla polskich produktów wśród kupców z sąsiednich państw wymagają dodatkowych nakładów inwestycyjnych, w celu uruchomienia nowoczesnych technologii produkcyjnych. Jednak atrakcyjność naszej oferty zadecyduje o trwałości polskiego handlu przygranicznego, aby mógł odegrać ważną rolę w oficjalnych obrotach handlowych Polski w przyszłości.

★ *Jakie towary cieszyły się dotychczas największym uznaniem klientów w polskim handlu przygranicznym?*

Dotychczas największe rozmiary handlu przygranicznego notowano na zachodniej granicy Polski. Obywatele niemieccy chętnie kupują w Polsce żywność (świeże owoce i warzywa oraz mięso i wyroby mięsne). Oprócz tego z produktów nieżywnościowych wymienić należy głównie odzież, wyroby włókiennicze i częściowo obuwie. Typowo polskim produktem chętnie kupowanym przez Niem-

Co się zmieni w zakresie handlu przygranicznego po integracji z UE?

ców są wyroby wikliniarskie oraz znacznie tańsze papierosy oraz benzyna. Niemniej jednak cechą charakterystyczną wzajemnych powiązań handlowych jest rokroczne zmniejszanie się różnic cenowych, głównie za sprawą rosnących cen w Polsce. Czesi i Słowacy również kupowali po stronie polskiej tańsze warzywa i owoce, a także artykuły nieżywnościowe (głównie odzież i obuwie). Dla odmiany nasi północno-wschodni sąsiedzi kupują właściwie wszystko. Jesteśmy dla nich atrakcyjni nie tylko ze względu na różnice cenowe, ale także niedostateczną podaż artykułów konsumpcyjnych na ich rynku. Jednak w wyniku kryzysu finansowego w Rosji w sierpniu 1998 r., a także na skutek zmian rodzimych przepisów wizowych dla obywateli z byłych krajów WNP oraz utrudnień administracyjnych stosowanych po stronie wschodniej wielkość wzajemnego handlu przygranicznego znacząco zmalała od 1999 r. W następstwie samego kryzysu finansowego gwałtowne osłabienie się wartości rubla w stosunku do dolara amerykańskiego w dużej mierze przyczyniło się do znaczącego spadku opłacalności zakupów polskich towarów przez Rosjan.

Badania GUS potwierdzają, że w strukturze wydatków obywateli z sąsiadujących z Polską państw największy udział mają Niemcy. W 1996 r. ich wydatki stanowiły 56,5% ogółu wydatków poniesionych przez cudzoziemców z krajów graniczących z Polską. Drugie miejsce zajęli pod tym względem nasi południowo-wschodni sąsiedzi (30,6%), a udział naszych południowych sąsiadów stanowił 12,8%.

Z kolei wyższe ceny niektórych towarów po stronie polskiej niż u naszych zachodnich i południowych sąsiadów skłaniały naszych rodaków do zakupów w Niemczech, Czechach czy na Słowacji. Na zachodzie Polacy dotychczas kupowali głównie bakalie i słodczyce, soki, oleje jadalne, niektóre przyprawy, a także sprzęt gospodarstwa domowego i akcesoria samochodowe. W Czechach z kolei zakupy zdomirowały dobrej jakości i tańsze piwa, napoje alkoholowe, a także artykuły sportowe i wyroby skórzane. W zakupach rodaków powracających do kraju przejściami na granicy północno-wschodniej dominowały papierosy, napoje alkoholowe i paliwo.

Zarówno wydatki naszych sąsiadów w Polsce, jak i Polaków w krajach sąsiedzkich są trudne do statystycznego uchwycenia. Narodowy Bank Polski próbuje szacować wielkość wzajemnych rozliczeń z tytułu handlu przygranicznego w specjal-



Co się zmieni w zakresie handlu przygranicznego po integracji z UE?

nie wprowadzonej pozycji bilansu płatniczego: *saldo niesklasyfikowanych obrotów bieżących*. W latach 1995-1998 dodatnie saldo tych obrotów systematycznie obniżało się z poziomu 7,7 mld USD do około 6 mld USD. Jednak od roku 1999 (a zatem po kryzysie rosyjskim) kształtuje się na poziomie 3-4 mld USD.

★ ★ Jak integracja z Unią Europejską wpłynie na handel przygraniczny?

Polska, która prawdopodobnie w 2004 r. zostanie wraz z Czechami i Słowacją oraz innymi krajami kandydującymi członkiem Unii Europejskiej, stanie się jednocześnie częścią jednolitego rynku europejskiego. Jako, że jednym z kluczowych zasad tego rynku jest nieskrępowany przepływ towarów i usług, handel przygraniczny z Niemcami oraz Czechami i Słowakami będzie mógł się rozwijać bez przeszkód o charakterze fizycznym (brak kontroli granicznych) czy technicznym (jednolite przepisy dotyczące bezpieczeństwa produktów czy norm technicznych). Wzrośnie konkurencja, gdyż już obecnie nasi zachodni sąsiedzi – próbując przyciągnąć zyski z handlu przygranicznego na swoją stronę – rozbudowują od 1997 r. bazy i supermarkety w pobliżu granicy z Polską. Jednak część polskich ekonomistów uważa, że sytuacja taka sprzyja ogólnemu ożywieniu handlu na granicy zachodniej. Znaczącemu przyrostowi sprzedaży w Niemczech będzie bowiem towarzyszyć wzrost sprzedaży firm polskich, zwłaszcza jeśli wzrośnie ich jakość obsługi klientów.

Nieco inna sytuacja wystąpi na granicy północno-wschodniej. Polska granica stanie się – po przystąpieniu Polski do UE – zewnętrzną granicą zintegrowanego europejskiego obszaru, w obrębie którego nie ma granic i kontroli celnych. Oznacza to, że każdy obywatel spoza UE, który przekroczy naszą granicę wschodnią, będzie mógł się swobodnie przemieszczać do Niemiec, Francji czy Hiszpanii. Dlatego Unia Europejska dokłada wszelkich możliwych starań, aby polska granica wschodnia była szczelna, aby ludzie (i towary) nie mogli się nielegalnie przemieszczać.

Nie oznacza to, że handel na polskiej ścianie wschodniej zostanie zlikwidowany. Wręcz przeciwnie, Unia Europejska jest niezmiernie zainteresowana rozwojem swoich stosunków handlowych ze Wschodem. Przed Polską, jako przyszłym członkiem UE, zarysują się nowe możliwości. Polscy handlowcy i przedsię-

Co się zmieni w zakresie handlu przygranicznego po integracji z UE?

biorcy będą mogli wykorzystać wieloletnie doświadczenie w handlu ze wschodem i rozwijać swą działalność (bądź samodzielnie, bądź znaleźć swoje miejsce w charakterze pośredników handlowych). Polskie produkty rolne eksportowane na rynki wschodnie otrzymają subsydia z budżetu wspólnotowego i nie będą już wypierane z rynków przez subsydiowane (a przez to tańsze) produkty wspólnotowe. Ponadto rozbudowa wschodnich przejść granicznych (przy dużym współudziale funduszy unijnych) oraz związany z tym rozwój infrastruktury na ścianie wschodniej przyczyni się do rozwoju handlu i usług (transportowych, gastronomicznych itp.), co nie pozostanie bez znaczenia dla przyrostu miejsc pracy.

W tych warunkach będzie najprawdopodobniej podnosić się standard usług, a jakość towarów, ich dobra marka staną się czynnikami decydującymi o konkurencyjności i poziomie sprzedaży polskich towarów za sąsiednią granicę. Polscy handlowcy, chcąc efektywnie konkurować z zagranicznymi przedsiębiorstwami, powinni ponadto dążyć do wspólnego negocjowania cen hurtowych surowców i towarów. Handel nie będzie miał wyłącznie charakteru walizkowego, a będzie realizowany oficjalnie i na znacznie większą skalę. Pojawią się także nowe możliwości finansowania rozwoju regionów przygranicznych za pomocą środków wspólnotowych (np. w ramach programu CROSSBORDER), przez co regiony przygraniczne będą mogły się szybciej rozwijać. Inną formą współpracy przygranicznych regionów, która wpływa na intensyfikację wzajemnych powiązań gospodarczych i kulturowych, są tzw. euroregiony.

